

Examenopgaven VMBO-KB 2003

tijdvak 1
woensdag 21 mei
09.00 - 11.00 uur

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING CSE KB

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING VBO-MAVO-C

Gebruik het bronnenboekje.

Dit examen bestaat uit 36 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 54 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

DE KOLONIALE RELATIE INDONESIË - NEDERLAND

Gebruik bron 1.

- 1p ○ 1 → In welk vak van de wereldkaart (A, B, C, D, E of F) ligt Indonesië? Schrijf alleen de juiste letter op.

Gebruik bron 2 en 3.

- 2p ○ 2 Schepen op weg naar Indonesië en terug stopten regelmatig om de voedsel- en drankvoorraad aan te vullen bij zogenaamde **verversingsposten**. Eenmaal in Indonesië aangekomen, voeren de schepen naar **factorijen** (versterkte handelsposten). Daar werden handelswaren aan boord genomen.

→ Waaraan kun je zien dat het bij bron 2 om een **factorij** gaat en bij bron 3 om een **verversingspost**?

Doe het zo:

Bron 2 is een factorij. Dat is te zien aan ...

Bron 3 is een verversingspost. Dat is te zien aan ...

- 1p ● 3 De VOC kreeg van de Staten-Generaal in 1602 het monopolie op de vaart en de handel met gebieden ten oosten van Kaap de Goede Hoop.

Wat wordt daarmee bedoeld?

- A Al het geld dat met de handel in Azië verdiend werd, moest aan de Staten-Generaal worden gegeven.
B Alle mensen die in Aziatische landen woonden, waren voortaan Nederlander.
C Alleen de VOC mocht handel drijven ten oosten van Kaap de Goede Hoop.
D Alles ten oosten van Kaap de Goede Hoop was voortaan Nederlands koloniaal gebied.

Gebruik bron 4.

- 1p ● 4 Welke onderzoeksvraag kan beantwoord worden met behulp van deze bron?

- A Op welke manier beïnvloedde de VOC de prijs van kruidnagels?
B Op welke manier kwamen de producten van Ambon naar Nederland?
C Op welke manier werd Indonesië door de VOC veroverd?

- 2p ○ 5 Twee uitspraken over het Cultuurstelsel:

1 De inheemse bevolking was verplicht de westerse beschaving over te nemen.

2 De inheemse bevolking was verplicht op een deel van de grond gewassen te verbouwen voor de Nederlandse markt.

→ Geef per uitspraak aan of deze juist of onjuist is.

Doe het zo:

Uitspraak 1 is ... (vul in: juist/onjuist).

Uitspraak 2 is ... (vul in: juist/onjuist).

Gebruik bron 5.

- 1p ○ 6 → Welke mening heeft de schrijver over de manier waarop Nederland met de kolonie Indonesië omging?

Gebruik bron 5 en 6.

- 1p ○ 7 → Blijkt uit bron 6 dat Multatuli gelijk had? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

ja/nee, want ... (geef een verklaring)

- 2p ○ **8** Het Cultuurstelsel had voor de Javaanse bevolking gevolgen voor:
 . de beschikbare landbouwgrond
 . de koopkracht
 . de werkdruk.
 → Wat veranderde er voor de Javaanse bevolking?
 Kies telkens uit de twee mogelijkheden.
Doe het zo:
 Er kwam ... (**meer / minder**) landbouwgrond beschikbaar.
 De koopkracht ... (**nam toe / nam af**).
 De werkdruk werd ... (**hoger / lager**).
- 2p ○ **9** Invulopdracht over het einde van het Cultuurstelsel:
 a Het Cultuurstelsel verdween rond ... (**1830 / 1870**)
 b Vanaf dat moment kwamen er ... (**meer / minder**) ... particuliere ondernemingen.
 c Als gevolg daarvan werd het werk op de plantages en in de mijnen steeds vaker verricht door ... (**Aziatische / Nederlandse**) ... contractarbeiders.
 → Kies telkens uit de twee mogelijkheden.
Doe het zo:
 zin a: ... (kies uit de twee mogelijkheden)
 (enz. tot en met zin c)
- 1p ● **10** Vanaf 1870 breidde Nederland zijn macht in Indonesië uit met militaire middelen.
 Welk begrip hoort bij die uitbreiding van macht?
A Ethische Politiek
B imperialisme
C liberalisme
D nationalisme
- Gebruik bron 7 en 8.*
- 2p ○ **11** Beide bronnen laten negatieve kanten van het kolonialisme zien.
 → Beschrijf per bron een negatieve kant van het kolonialisme.
Doe het zo:
 bron 7: ... (geef een beschrijving)
 bron 8: ... (geef een andere beschrijving)
- 2p ○ **12** Enkele kenmerken van de Nederlandse koloniale politiek in Indonesië:
 1 De inheemse vorsten mogen het land besturen zolang zij goederen aan Nederland leveren.
 2 De kolonie wordt door Nederland niet langer beschouwd als een wingewest.
 3 De ontwikkeling tot zelfbestuur onder Nederlandse leiding wordt gestimuleerd.
 4 De opbrengst van de verkoop van koloniale goederen komt ten goede aan de Nederlandse schatkist.
 → Welke **twee** kenmerken horen bij de Ethische Politiek?
- Gebruik bron 9.*
- 1p ○ **13** Deze poster verscheen rond 1930 in Nederland.
 → Waren de meeste Nederlanders het toen met de oproep van deze poster eens?
 Verklaar je keuze.
Doe het zo:
 De meeste Nederlanders waren het **wel/niet** (maak keuze) met de oproep van deze poster eens, want ... (schrijf de verklaring op).

Gebruik bron 10.

- 1p ● **14** Deze uitspraak hoort bij
- A** een Indonesische nationalist.
 - B** een Japanse militair.
 - C** een Javaanse vorst.
 - D** een Nederlandse bestuurder.

Gebruik bron 11 en 12.

- 2p ○ **15** Het leven van de Nederlanders in de kampen tussen 1942 en 1945 was zwaar.
→ Geef per bron een kenmerk van dat zware leven.
Doe het zo:
bron 11: ... (noem een kenmerk)
bron 12: ... (noem een kenmerk)

Gebruik bron 13.

- 1p ○ **16** → Welk onderwerp uit de geschiedenis van Indonesië wordt uitgebeeld met deze wajangpoppen?

Gebruik nogmaals bron 13.

- 1p ● **17** Op de prent is te zien:
- A** de invloed van de Verenigde Naties in Indonesië.
 - B** de invloed van de Verenigde Staten in Indonesië.
 - C** de onderlinge strijd tussen Nederland en Indonesië.
 - D** de onderlinge strijd van het Indonesische volk.

Gebruik nogmaals bron 13.

- 1p ○ **18** → Waarom werd gekozen voor de vorm van het poppenspel en niet voor de radio of de krant?

Gebruik bron 14 tot en met 19.

- 2p ○ **19** → Welke persoon hoort bij welke bron?
Doe het zo:
Bron 14 (Van Heutsz) hoort bij bron ... (vul in: 17, 18 of 19).
Bron 15 (Doorman) hoort bij bron ... (vul in: 17, 18 of 19).
Bron 16 (Coen) hoort bij bron ... (vul in: 17, 18 of 19).

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

- 1p ○ **20** In 1854 werd een Armenwet ingevoerd die steun voor de armen regelde.
→ Wie zou steun aan de armen moeten geven volgens deze wet?
- 1p ○ **21** → Onder welke voorwaarde werd die steun aan de armen gegeven?
- 1p ● **22** Waarom werd de Armenwet ingevoerd?
- A** omdat de Armenpartij de meerderheid in het parlement had
 - B** omdat de koning de armen persoonlijk wilde helpen
 - C** omdat de liberalen de grootste voorstanders van hulp aan armen waren
 - D** omdat in de steden het aantal armen sterk was toegenomen

- 2p ○ **23** Hieronder staan zes groepen mensen:
1 boeren
2 kantoorpersoneel
3 ondernemers
4 ouderen
5 weduwen
6 werklozen
Aan het eind van de 19e eeuw waren drie van deze groepen niet in staat voldoende in hun eigen levensbehoeften te voorzien.
→ Welke drie groepen zijn dat? Schrijf alleen de nummers op.
- Gebruik bron 20 tot en met 23.*
- 2p ○ **24** In 1891 verscheen de brief *Rerum Novarum* van paus Leo XIII, het hoofd van de rooms-katholieke kerk. De paus was bezorgd over de slechte leef- en werkomstandigheden van de arbeiders. Hij vond dat kerk, werkgevers én arbeiders als gelovigen de plicht hadden samen die omstandigheden te verbeteren. Twee van de vier bronnen passen bij de gedachte van *Rerum Novarum*.
→ Noem die twee bronnen en leg per bron uit waarom die past bij *Rerum Novarum*.
Doe het zo:
Bron ... (schrijf het nummer van de bron op) past er bij, omdat ... (geef uitleg).
Bron ... (schrijf het nummer van de bron op) past er bij, omdat ... (geef uitleg).
- 2p ○ **25** Hieronder staan drie uitspraken over de rol van de overheid in de eerste helft van de 20e eeuw:
1 Niet de kerk, maar de overheid moet de armenzorg regelen.
2 Naast de overheid moet de kerk een duidelijke rol in de armenzorg blijven spelen.
3 Armenzorg is geen taak van de overheid.
Enkele groepen:
a katholieken en protestanten
b liberalen
c socialisten
→ Combineer de juiste uitspraak met de juiste groep.
Doe het zo:
Uitspraak 1 hoort bij ... (schrijf de letter van de groep op).
(enz. tot en met uitspraak 3)

Gebruik bron 24 tot en met 26.

- 3p ○ **26** Hieronder staan vier stromingen die aan het eind van de 19e en aan het begin van de 20ste eeuw een belangrijke rol speelden:
- a katholicisme
 - b liberalisme
 - c protestantisme
 - d socialisme
- Geef van elke bron aan bij welke stroming deze hoort. **Let op!** Er blijft één stroming over.
- Doe het zo:*
Bron 24 hoort bij ... (vul een letter in).
(enz. tot en met bron 26)

- 2p ○ **27** De economische crisis van de jaren dertig had gevolgen voor de manier waarop de overheid de armoede wilde aanpakken. Hieronder staan vier mogelijke maatregelen van de overheid:
- 1 directe steun voor de werklozen
 - 2 hogere belastingheffingen voor de rijken
 - 3 ontslag voor alle vrouwelijke ambtenaren
 - 4 verlaging van de salarissen van de ambtenaren
- Welke **twee** van de bovenstaande maatregelen nam de overheid in de jaren dertig?
- Doe het zo:*
De twee genomen maatregelen waren ... en ... (noem twee nummers).

Gebruik bron 27.

- 1p ● **28** Bij welke periode past de situatie beschreven in de bron?
- A 1930 - 1935
 - B 1950 - 1955
 - C 1970 - 1975
 - D 1990 - 1995

- 1p ● **29** Welke overheidsmaatregel past bij de aanpassingspolitiek van Colijn?
- A de overheidsinkomsten blijven gelijk
 - B de salarissen verhogen
 - C de steunuitkeringen verlagen

Gebruik bron 28.

- 1p ○ **30** Stel, je doet onderzoek naar de steunuitkeringen in de jaren dertig. In jouw onderzoek moet je van de docent een **beschrijvende** vraag stellen bij deze bron, waar de bron een antwoord op geeft. Een beschrijvende vraag begint vaak met de woorden: wie, wat of waar.
- Maak naar aanleiding van deze bron een **beschrijvende** vraag, waar de bron een antwoord op geeft. **Let op!** Het gaat alleen om de vraag!

Gebruik nogmaals bron 28.

- 1p ○ **31** Een **verklarende** vraag begint vaak met de woorden: waarom, wat was de oorzaak/het gevolg van. Het antwoord op een verklarende vraag staat vaak niet in de bron.
- Maak naar aanleiding van deze bron een **verklarende** vraag. **Let op!** Het gaat alleen om de vraag!

- 1p ● **32** De socialisten deden in de jaren dertig een voorstel om de werkloosheid aan te pakken. Onder welke naam is dit voorstel bekend geworden?
A de Armenwet
B de pauselijke brief Rerum Novarum
C de sociale kwestie
D het Plan van de Arbeid
- 2p ○ **33** Hieronder staan drie periodes:
a 1925-1935
b 1945-1955
c 1965-1975
In deze drie periodes kwamen de lonen op een **verschillende manier** tot stand:
1 Er was een tekort aan arbeidskrachten, dus betaalden de werkgevers hoge lonen.
2 Werkgevers hadden de vrijheid om de lonen zonder inspraak van werknemers te verlagen.
3 Werkgevers, werknemers en de overheid maakten onderling de afspraak dat de lonen niet te hoog werden.
→ Welke manier hoort bij welke periode?
Doe het zo:
Manier 1 past bij periode ... (schrijf de letter van de periode op).
(enz. tot en met manier 3)
- Gebruik bron 29.*
- 1p ● **34** Hieronder staan drie onderzoeksvragen. Op welke onderzoeksvraag geeft de bron antwoord?
A Waarom besloot de overheid in de jaren tachtig op de overheidsuitgaven te bezuinigen?
B Waarom nam de werkloosheid en het aantal arbeidsongeschikten na 1970 toe?
C Waarom stegen de inkomsten van de overheid tussen 1970 en 1980 minder hard dan de uitgaven?
- 3p ○ **35** Marijke en haar oma lezen in de krant een artikel over een plan van de regering. In dit plan staat dat alleenstaande vrouwen met kinderen ouder dan vijf jaar verplicht zijn een baan te zoeken. Ze mogen niet meer volledig afhankelijk zijn van uitkeringen. Marijke vindt het een goed plan, maar haar oma niet. Wel zijn ze het met elkaar eens dat de verzorgingsstaat ook in de toekomst moet blijven bestaan.
→ Met wie ben jij het eens? Noem twee verschillende argumenten om je mening duidelijk te maken. Bedenk ook een tegenargument van degene met wie je het **niet** eens bent.
Doe het zo:
Eens met Marijke/oma (maak een keuze), want ... (geef twee argumenten).
één tegenargument: ...
- 2p ○ **36** De rijksoverheid en de kerk speelden een rol in de bestrijding van de armoede. Hieronder staan daarover vier uitspraken:
1 Rond 1900 gaf de (...) voedsel aan de allerarmsten.
2 Rond 1930 kwam de (...) met ongevallen- en ziekteverzekeringen.
3 Rond 1980 speelde de (...) geen actieve rol in het stelsel van sociale voorzieningen.
4 Rond 1980 zag de (...) de noodzaak om te bezuinigen op de sociale voorzieningen.
→ Kies bij iedere uitspraak tussen de begrippen **overheid** en **kerk**.
Doe het zo:
uitspraak 1: ... (vul in: overheid of kerk)
(enz. tot en met 4)